

Krystyna Znojewska-Prokop (4 marca 1958 – 19 września 2024)

Krystyna Znojewska-Prokop studiowała historię sztuki na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w latach 1977–1983. Pracę magisterską zatytułowaną „Pierrot w malarstwie polskim i obcym” przygotowała pod kierunkiem prof. Andrzeja Ryszkiewicza i obroniła w grudniu 1983 roku. Jako studentka odbyła praktykę w Magazynie Malarstwa w Muzeum Narodowym w Warszawie (1981) i jeszcze przed uzyskaniem dyplomu magistra historii sztuki, w styczniu 1983 roku, została w nim zatrudniona. Instytucji tej poświęciła całe swoje życie zawodowe. Pierwsze doświadczenia zdobywała pod kierunkiem Anny Tyczyńskiej jako asystentka w Magazynie Malarstwa. Siedem lat, które tam przepracowała, z czasem na stanowisku adiunkta, pozwoliło jej dogłębnie poznać zgromadzone w muzeum zbiory malarstwa polskiego i europejskiego. Po zakończeniu urlopu wychowawczego we wrześniu 1993 podjęła pracę w Dziale Malarstwa Polskiego, w 2004 roku awansowała na stanowisko kustosa.

Zainteresowania naukowe Krystyny Znojewskiej-Prokop koncentrowały się wokół malarstwa polskiego. Specjalizowała się w zagadnieniach związanych z nurtem akademizmu i romantyzmu. Szczególnie bliska była jej twórczość takich artystów jak Witold Pruszkowski, Artur Grottger, Józef Simmler, Henryk Rodakowski, ale także malarzy bardziej awangardowych, jak Ferdynand Ruszczyk, Edward Okuń czy Jan Ciągłiński. Pełniła nadzór kuratorski

nad przeniesieniem do MNW wystaw monograficznych Henryka Rodakowskiego (1993) i Ferdynanda Ruszczyka (2002), zorganizowanych przez inne muzea. Jako autorka biogramów artystów oraz not na temat obrazów uczestniczyła w przygotowaniu katalogów wielu wystaw, organizowanych w MNW lub w innych muzeach polskich i zagranicznych. Doskonale rozumiała ideę popularyzacji sztuki nawet w najmniejszych ośrodkach muzealnych, służących jedynie lokalnej społeczności. Potwierdziła to serią wystaw dzieł ze zbiorów MNW, organizowanych w Muzeach Okręgowych w Ostrołęce (1985, 1986) i Piotrkowie Trybunalskim (1987, 1999), a także w Muzeum w Łowiczu (1995). Ich tematyka była zróżnicowana, obejmowała m.in. malarstwo pejzażowe, obrazy związane z epoką napoleońską, autoportrety artystów polskich, wyobrażenia dziecka i dzieciństwa w malarstwie polskim. Trudno przecenić wkład Krystyny w realizację projektów badawczych poświęconych wszechstronnemu opracowaniu twórczości Aleksandra Gierymskiego i Józefa Brandta w związku z przygotowywanymi w MNW wystawami monograficznymi tych malarzy. Przedmiotem jej badań były dzieła uznawane obecnie za zaginione, a ich wyniki zostały opublikowane w towarzyszących obydwu prezentacjom katalogach. W toku prac Krystyna wykazała się wnikliwością w poszukiwaniu i analizowaniu informacji źródłowych, błyskotliwością w formułowaniu hipotez i wniosków. Cechowała ją szczególna

fot. Anna Lewandowska

sumiennosc w prowadzeniu kwerend archiwalnych, czesto z mudnych i nie zawsze przynoszacych spodziewane efekty.

Wazny rozdzial w dorobku naukowym Krystyny Znojewskiej-Prokop stanowiły badania związane z opracowaniem dzieł malarstwa polskiego, powstałych w okresie od końca XVIII do początku XX wieku, a utraconych w wyniku działań wojennych w latach 1939–1945. Na zlecenie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, wspólnie z Anną Tyczyńską, przygotowała publikację *Straty wojenne. Malarstwo polskie. Obrazy olejne, pastele, akwarele utracone w latach 1939–1945 w granicach Polski po 1945 / Wartime losses. Polish painting: oil paintings, pastels, watercolours lost between 1939–1945 within post-1945 borders of Poland*¹. Przedmiotem badań autorek były straty dzieł należących do muzeów narodowych, miejskich i regionalnych, towarzystw finansowych, naukowych i artystycznych, instytucji państwowych, samorządowych i kościelnych, a także kolekcji prywatnych. Katalog, opracowany w języku polskim i angielskim, uwzględnia wyłącznie te dzieła, które można było zidentyfikować na podstawie dokumentacji ikonograficznej (fotografie,

reprodukcje, ryciny). Tom pierwszy obejmuje 442 obrazy, tom drugi – 295. Ich przygotowanie poprzedziły wnikliwe badania, prowadzone na podstawie archiwalnych kart dzieł utraconych (udostępnionych przez Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą, a później przez Departament Dziedzictwa Kulturowego), katalogów oraz raportów na temat strat wojennych sporządzonych w placówkach muzealnych lub innych instytucjach państwowych, dokumentacji zgromadzonej przez kolekcjonerów (archiwalne fotografie dzieł, spisy o charakterze inwentaryzowym, dowody zakupu, relacje świadków). W ramach swoich badań Krystyna okazjonalnie współpracowała z Wydziałem Restytucji Dóbr Kultury, działającym w strukturach MKiDN. Prowadziła ponadto działania zmierzające do identyfikacji obrazów o nieustalonej lub niejasnej proveniencji. Na kilka lat przed odejściem na emeryturę zajęła się opracowywaniem dzieł do planowanego katalogu malarstwa polskiego w kolekcji Muzeum Narodowego w Warszawie. Przygotowała kilkaset pozycji katalogowych, pełniła także funkcję redaktora naukowego tej zbiorowej publikacji.

Spokojna, pełna uroku osobistego, a przy tym świetnie zorganizowana i skrupulatna w realizacji każdego powierzonego jej zadania – cieszyła się uznaniem przełożonych oraz sympatią koleżanek i kolegów w muzeum. Zawodowy profesjonalizm, sumiennosc i rzetelnosc w pracy łączyła z żywym, nieledwie młodzieńczym entuzjazmem dla sztuki, a także z pasją muzealnika zainteresowanego najnowszymi metodami badania proveniencji dzieł czy nowoczesnymi aranżacjami przestrzeni ekspozycyjnych.

Krysia, bo tak do niej i o niej mówiliśmy w muzeum, była osobą niezwykle koleżeńską i skromną. Z pełnym zaangażowaniem wykonywała codzienne obowiązki, również te żmudne, pozbawione spektakularnego wymiaru – jak prowadzenie skonstrum czy sekretariatu wystawy, obsługa kwerend i wypożyczeń dzieł – wymagające dużego nakładu pracy, odpowiedzialności, dyspozycyjności, lecz nieprzynoszące takiej satysfakcji, jaka bywa udziałem kuratora muzealnej ekspozycji. Z pewnością ogromny sukces szeroko zakrojonej wystawy *Koniec wieku. Sztuka polskiego modernizmu*, zorganizowanej w muzeum w 1996 roku, nie byłby możliwy

bez wysiłku i zaangażowania Krystyny, która obsługę sekretariatu wystawy łączyła wówczas z funkcją asystentki jej kuratorów. W późniejszych latach prowadziła sekretariat wystaw przygotowywanych przez Elżbietę Charazińską, kuratorkę Galerii Sztuki Polskiej: *Jacek Malczewski. Powrót* (2000), *Józef Pankiewicz 1866–1940. Życie i dzieło* (2006). Krystyna była także współautorką pokazu „Stanisław Wyspiański. *Wesele, Noc Listopadowa* na scenie, na ekranie, w Teatrze Telewizji w reżyserii Andrzeja Wajdy i scenografii Krystyny Zachwatowicz” towarzyszącego wystawie *Stanisław Wyspiański (1869–1907). Artyście w setną rocznicę śmierci* (2007), również autorstwa Elżbiety Charazińskiej.

Muzeum pozostało jedyną instytucją, z którą była związana zawodowo. W ciągu czterdziestu lat niezmiennie dawała przykład wierności zasadom i wartościom określającym etos pracy muzealnika. Zawsze kierowała się dobrem instytucji, której oddała znaczącą część swojego życia. Za zasługi dla polskiego muzealnictwa w 2013 roku została odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi.

Nie sposób pominąć kwestii społecznej wrazliwości Krysi. Wspólnie z mężem Krzysztofem Prokopem (zmarłym w 2010) była zaangażowana w działalność charytatywną ukierunkowaną na niesienie pomocy zarówno materialnej, jak i duchowej ludziom chorym, ubogim, skrzywdzonym przez los. Należała do rady programowej Fundacji „Dla Polonii”, która wspiera kształcenie polskich dzieci z dawnych terenów ZSRR w liceum ogólnokształcącym Kolegium św. Stanisła-

wa Kostki w Wilanowie. Skromna i dyskretna, a zarazem pełna empatii, niosła przyjacielską pomoc w trudnych sytuacjach życiowych także wielu osobom z grona pracowników muzeum.

Krysia była serdeczną, ciepłą osobą, ciekawą świata i ludzi. Lubiła podróże, szczególnie sentymentem darzyła Włochy, tamtejszą sztukę, architekturę, krajobraz, przyrodę i słońce, ale także język i ludzi. Miała pogodne usposobienie, lubiła się śmiać i żartować. Nawet w najbardziej dramatycznych sytuacjach, do jakich dochodziło w naszym muzealnym życiu, potrafiła zachować spokój i zdrowy rozsądek. Bardzo wymagająca w stosunku do siebie, dla błędów czy słabości innych miała dużo tolerancji. Wyznawała wartości określone przez światopogląd chrześcijański i ideały humanizmu. Z tych źródeł płynął cechujący ją hart ducha, nieugięta postawa etyczna, dobroć i szacunek dla drugiego człowieka. Głęboka wiara w Boga pomagała jej przezwycięzać przeciwności życiowe, dawała otuchę i nadzieję także w ostatniej walce z nieuleczalną chorobą.

Gdy piszę to wspomnienie i próbuję przywołać z pamięci obraz Krysi, na nowo urzeka mnie jej wewnętrzna równowaga, życzliwość i dobroć, błyskotliwa inteligencja i żywe poczucie humoru, niekiedy zabarwione nutą dobrotliwej kpiny; także jej opiekuńczy stosunek do młodszych koleżanek i kolegów, którym w naturalny, niewymuszony sposób pomagała zaaklimatyzować się w naszej muzealnej rzeczywistości.

Ewa Micke-Broniarek

PRZYPISY

- ¹ Tom pierwszy został wydany w Poznaniu w 1998, wydanie rozszerzone o aneks w 2007, w tłumaczeniu Marzeny Rączkowskiej. Drugi tom ukazał się w 2012 w Warszawie w przekładzie Thaddeusa Mireckiego.